

САМОЙЛЕНКО О. А.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-
розшукової та поліцейської діяльності
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

ХОЛОД О. В.,

в.о. завідувача кафедри військової
та фізичної підготовки
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

ХУТОРНИЙ В. І.,

викладач кафедри військової та фізичної
підготовки
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 351.74

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.107>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ: ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНИЙ ТА ТАКТИКО-ВОГНЕВИЙ АСПЕКТ

В статті конкретизовано сучасні підходи комплексної професійної підготовки працівників поліції: тактико-спеціальний та тактико-вогневий аспект підготовки працівників поліції в сучасних умовах несення служби. Автор приходить до висновку, що наявна система службової підготовки потребує переорієнтації з формального суміщення дисциплін на системне, поетапне та диференційоване поєднання спеціально-тактичної та тактико-вогневої підготовки, із чітким урахуванням індивідуальних характеристик поліцейських та логіки розвитку кожного виду спеціальної підготовки в межах єдиного навчально-тренувального процесу. Відзначається три наступних напрями/підходи до практичної організації навчання тактико-спеціальної та вогневої підготовки за-для здобуття майбутнім працівником поліції комплексної професійної підготовки:

1) диференційований підхід, що проявляється адаптацію навчального матеріалу для початківців, працівників зі значним стажем служби або наявністю бойового досвіду, осіб, які мали такий досвід, але тривалий час не залучались до активних тактико-вогневих дій;

2) сценарійно-орієнтований підхід, який ґрунтується на моделюванні типових та ускладнених службових ситуацій;

3) техніко-імітаційний, що передбачає обов'язкове використання тренувальних імітаційних стрілецьких засобів, пневматичних, лазерних та механічних імітаційних засобів ураження, а також тренувальної піротехніки.

Констатовано, що використання небойових тренувальних засобів вогневої підготовки для відпрацювання дій у змодельованих службових ситуаціях забезпечує цілеспрямоване вдосконалення кожного компонента спеціальної

підготовки та сприяє формуванню навичок майбутніх поліцейських саме у складних оперативних умовах, поєднаних із ризиком застосування вогнепальної зброї. Для комплексного здобуття навичок у тактико-спеціальній та вогневій підготовці розглянути сучасні новації ринку імітаційних стрелецьких засобів, зокрема лазерні системи, які працюють як датчики з різними видами зброї і в різних умовах, в тому числі й з вогнепальною зброєю. Розглянуто питання поєднання лазерних систем із засобами страйкболу (Airsoft) як шлях для відпрацювання механіки дії та оперативності прийняття рішень в стресових та бойових умовах.

Ключові слова: *вогнепальна зброя, вогнева підготовка, поліція, спеціальна підготовка, тактико-спеціальна підготовка, техніко-імітаційний підхід, сценарійно-орієнтований підхід, тактика.*

Samoilenko O. A., Kholod O. V., Khutoryni V. I. The Comprehensive Professional Training of Police Officers: Tactical-Special and Tactical-Fire Aspects

The article specifies modern approaches to comprehensive professional training of police officers, namely the tactical-special and tactical-fire aspects of police training under contemporary conditions of service performance. The author comes to the conclusion that the existing system of service training requires reorientation from a formal combination of disciplines to a systematic, phased, and differentiated integration of tactical-special and tactical-fire training, with clear consideration of individual characteristics of police officers and the logic of development of each type of special training within a unified educational and training process.

Three main directions / approaches to the practical organization of tactical-special and fire training aimed at acquiring comprehensive professional training by future police officers are identified:

1) differentiated approach, which is manifested in the adaptation of training material for beginners, officers with significant service experience or combat experience, as well as individuals who had such experience but were not involved in active tactical-fire actions for a long time;

2) scenario-oriented approach, which is based on the modeling of typical and complicated service situations;

3) technical-imitative approach, which provides for the mandatory use of training imitation shooting means, pneumatic, laser, and mechanical imitation means of engagement, as well as training pyrotechnics.

It is stated that the use of non-lethal training fire preparation means for practicing actions in simulated service situations ensures targeted improvement of each component of special training and contributes to the formation of skills of future police officers precisely in complex operational conditions associated with the risk of using firearms. For the comprehensive acquisition of skills in tactical-special and fire training, modern innovations of the market of imitation shooting means are considered, in particular laser systems that function as sensors with various types of weapons and under different conditions, including in combination with firearms. The issue of combining laser systems with airsoft means is considered as a way to practice action mechanics and operational decision-making under stressful and combat conditions.

Key words: *firearms, firearms training, police, special training, tactical-special training, technical-simulation approach, scenario-oriented approach, tactics.*

Вступ. Сьогодні професійно підготовлені працівники поліції забезпечують не лише громадський правопорядок, а й формують позитивний імідж поліції у суспільстві, яке знаходиться в емоційно складній та стресовій обстановці, пов'язаній із російською агресією проти України. Перед працівником поліції стоїть додаткове непросте завдання – знайти баланс між підвищенням довіри громадян до правоохоронних органів та забезпеченням ефективності правоохоронної діяльності та гарантії безпеки громадян. Професійна підготовка працівників поліції повинна виступати фундаментом для розв'язання такого практичного завдання та досягнення ефективного функціонування правоохоронної системи, яка є стратегічно важливою складовою безпеки держави та громадян.

Крім того характер і динаміка вуличної злочинності під час воєнного стану зазнала суттєвих змін. Традиційні форми правопорушень, такі як крадіжки, хуліганства чи грабежі, змінюються під впливом соціально-економічних та безпекових факторів, пов'язаних із війною. Лінія фронту стає джерелом поширення вогнепальної зброї та вибухових пристроїв у кримінальні кола, тим самим забезпечуючи інструментальну базу вчинення злочинів організованими злочинними групами. Сама можливість наявності у випадковій особі на вулиці вогнепальної зброї деморалізує населення, у пересічній людині викликає відчуття незахищеності та бажання захиститися за будь-яку ціну, а у працівників правоохоронних органів під час виконання своїх службових обов'язків – не завжди правильну оцінку ступню небезпеки та відповідно необґрунтованого застосування фізичної сили чи вогнепальної зброї.

Постановка завдання. Правовою основою організації службової підготовки працівників поліції виступає Наказу МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» [1]. Аналіз практичних аспектів реалізації цього Положення є популярною темою серед науковців у галузі адміністративного права, професійної (юридичної) педагогіки (О. В. Бугаєць, В. С. Венедиктов, І. В. Зозуля, С. П. Колодницький, Н. В. Коломієць, О. А. Моргунов, С. Г. Перцов, В. Г. Цитшарук та багато інших). Багато дослідників зазначають, що попри достатньо розгорнуте викладення Положення існують значні системні проблеми в його практичному втіленні, зокрема існує реальний розрив між текстом Положення та фактичним станом роботи в тирах та навчальних полігонах. Ми зосередимося на тактичній та вогневій підготовках як таких, що безпосередньо впливають на виживання поліцейського та безпеку оточуючих.

Мета статті – конкретизувати сучасні підходи до комплексної професійної підготовки працівників поліції: тактико-спеціальний та тактико-вогневий аспект.

Результати дослідження. Згідно п. 6 Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України тактична та вогнева підготовка є самостійними видами службової підготовки. Так, під тактичною підготовкою розуміють комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок, необхідних для формування готовності до дій у ситуаціях з різним ступенем ризику, здатності прогнозувати їх розвиток та своєчасно приймати правомірні рішення; під вогневою – комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [1]. При цьому визначаються Положенням і інші види службової підготовки: функціональна (уміння та навички у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності); загальнопрофільна підготовка (формує психологічну надійність та стійкість, готовності до дій у надзвичайних ситуаціях, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань) та фізична підготовка (рухових умінь і навичок).

У сучасній практиці організації службової підготовки працівників Національної поліції України спостерігається тенденція до формального поєднання різних видів підготовки без належної системності та методичної узгодженості. Хоча плани спеціальної підготовки й передбачають паралельне вивчення тактичної, вогневої, фізичної, загальнопрофільної та

функціональної підготовки, їх інтеграція здебільшого обмежується календарним співвіднесенням занять, а не побудовою єдиного цілісного тренувального циклу. При цьому важливим є врахування специфіка кожного виду спеціальної підготовки, зокрема відмінності у цілях, засобах та результатах навчання, що в цілому при наявності достатнього часу для підготовки фахівців знижує ефективність формування в них комплексної професійної готовності поліцейського. Враховуючи наведене хочемо відзначити наступних три напрями/підходи до практичної організації навчання тактико-спеціальної та вогневої підготовки за-для здобуття майбутнім працівником поліції комплексної професійної підготовки.

По-перше, диференційований підхід до здобувачів навичок спеціальної підготовки. У плани службової підготовки повинні включати особливості здобувача: вікові, психологічні характеристики, а також зважаючи на можливість сьогодні попереднього професійного досвіду, наприклад, за умови попередньої служби в збройних силах України або інших структурах, близьких за функціональною складовою до правоохоронних органів України. Заняття фактично є уніфікованими, а повинні передбачати адаптацію навчального матеріалу для початківців, працівників зі значним стажем служби або наявністю бойового досвіду, осіб, які мали такий досвід, але тривалий час не залучались до активних тактико-вогневих дій. Такий підхід дає можливість поступово й безпечно нарощувати складності завдань для кожної групи здобувачів, здійснювати обмін знань, початківцям у більшому обсязі отримувати професійні навички, адже здобувачі вищої освіти, що навчаються на заочній формі навчання та при цьому вже є діючими працівниками поліції мають можливість поділитися своїми професійними знаннями з одногрупниками-початківцями. Це загальне, що сприяє сталому вдосконаленню навичок у межах кожного виду підготовки.

По-друге, сценарійно-орієнтований підхід до проведення занять з тактично-спеціальної та вогневої підготовки. Хочемо підкреслити важливість практики проведення комплексних занять, у межах яких формально поєднуються елементи тактичної, вогневої та фізичної підготовки. Такі заняття не повинні бути зосереджені на відпрацюванні окремих вправ або нормативів і в подальшому не містити загального сценарію чи моделі реальних службових/вогневих ситуацій з урахуванням психологічного навантаження, правових обмежень та необхідності прийняття рішень в умовах дефіциту часу. Тож, сценарно-орієнтований підхід буде ґрунтуватись на моделюванні типових та ускладнених службових ситуацій із застосуванням рольових імітацій для проведення занять. Такий підхід забезпечує наближення навчального процесу до реальних умов несення служби та сприяє формуванню стійких професійних навичок.

По-третє, техніко-імітаційний підхід для забезпечення практичних занять з тактико-спеціальної підготовки із застосуванням сценарію. Такий підхід передбачає обов'язкове використання тренувальних імітаційних стрілецьких засобів, пневматичних, лазерних та механічних імітаційних засобів ураження, а також засобів імітації вогневого контакту.

Використання небойових тренувальних засобів вогневої підготовки для відпрацювання дій у змодельованих службових ситуаціях забезпечує цілеспрямоване вдосконалення кожного компонента спеціальної підготовки та сприяє формуванню навичок майбутніх поліцейських саме у складних оперативних умовах, поєднаних із ризиком застосування вогнепальної зброї.

Для комплексного здобуття навичок з тактико-спеціальної та вогневій підготовці сучасний ринок імітаційних стрілецьких засобів пропонує багато інвентаря. Фахівці з тактико-спеціальної підготовки постійно про це наголошують[2].

Так, для вироблення технічної точності стрільби та симуляції стресу вогневого ураження підходять, і для початкового етапу підготовки (так зване «сухе тренування»), і для реалізації сценаріїв, де важливо миттєво оцінювати правомірність застосування зброї, підходять лазерні системи, наприклад діагностичні датчики MantisX як система для покращення навичок стрільби, що складається з датчика, який кріпиться до зброї, та мобільного додатку, який аналізує рухи ствола під час пострілу, надаючи в режимі реального часу дані про помилки стрільця (відхилення, тремтіння) та рекомендації для вдосконалення техніки [3].

Як вказують розробники в характеристиках «система працює з вогнепальною, пневматичною зброєю та страйкбольними репліками, допомагаючи новачкам і професіоналам тренуватися ефективно, навіть зі спустошеною зброєю, і відстежувати прогрес». Датчик MantisX кріпиться під стволом зброї та здійснює збір даних під час стрільби (або сухого тренування) датчик фіксує мікрорухи ствола. Надмірний тиск на спусковий гачок, неправильний хват та інші помилки стрілка система зчитує та надає інструкції щодо їх виправлень. Що важливо: працюють такі датчики з різними видами зброї (пістолети, гвинтівки, дробовики) і в різних умовах (бойова стрільба, холосте тренування, пневматика, відповідно й визначає помилки й на вогнепальній зброї. Здобувачі можуть бачити свої графічні помилки на смартфоні. Це формує ідеальну м'язову пам'ять без витрат набоїв.

Також можна звернути увагу на інтерактивні лазерні тири та симулятори (MIL0 Range, Laser Shot). Це повноцінні програмно-апаратні комплекси з проекційним екраном. Наприклад, використовуються сценарії, що супроводжуються реальним відео з реальними акторами, де розвиток подій залежить від дій здобувача або команди. Може демонструватися конфлікт, якщо студент не деескалував конфлікт в потрібний момент, умовний злочинець використовує за сценарієм зброю.

Поєднання лазерних систем із засобами страйкболу (Airsoft) також дозволить відпрацювати механіку дії та оперативність прийняття рішень, суттєво впливає на вироблення навичок взаємодії та тактики в умовах стресу та на лінії вогня. В підготовці поліцейських європейських країн працює наступна послідовність підготовки: 1) база стрільби закладена лазером; 2) перехід до страйкболу та відпрацювання тактики (зачистка приміщень, роботи у малих та великих групах). Наприклад, використовують страйкбольну зброю, що працює на газі (A. GBB (Gas Blow Back)). Така небойова зброя важлива тому, що при кожному пострілі рухається затвор, є відчутна віддача, а магазин має реальну місткість (наприклад, 17–20 куль як у Glock). Це змушує здобувача контролювати боєкомплект і виконувати тактичну перезарядку.

Важливим є використовувати також й тренувальну піротехніку (світлошумові (для дезорієнтації) та маркерні (з фарбою або сластиком) гранати). По-суті без цього комплексно тактико-спеціальну та вогневу підготовку неможливо вивчати. Вибух створює необхідний рівень стресу, здобувач може відпрацювати навички штурму або евакуації пораненого з лінії вогню. При цьому звісно безпека учасників залишається пріоритетом, і захисне спорядження (страйкбольні маски, окуляри, бронежилети) є обов'язковим інвентарем для проведення таких навчальних занять.

Висновки. Наявна система службової підготовки потребує переорієнтації з формального суміщення дисциплін на системне, поетапне та диференційоване поєднання спеціально-тактичної та тактико-вогневої підготовки, із чітким урахуванням індивідуальних характеристик поліцейських та логіки розвитку кожного виду спеціальної підготовки в межах єдиного навчально-тренувального процесу. Відзначаємо три наступних напрями/підходи до практичної організації навчання тактико-спеціальної та вогневої підготовки за-для здобуття майбутнім працівником поліції комплексної професійної підготовки:

- 1) диференційований підхід, що проявляється адаптацію навчального матеріалу для початківців, працівників зі значним стажем служби або наявністю бойового досвіду, осіб, які мали такий досвід, але тривалий час не залучались до активних тактико-вогневих дій;
- 2) сценарійно-орієнтований підхід, який ґрунтується на моделюванні типових та ускладнених службових ситуацій;
- 3) техніко-імітаційний, що передбачає обов'язкове використання тренувальних імітаційних стрілецьких засобів, пневматичних, лазерних та механічних імітаційних засобів ураження, а також тренувальної піротехніки

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січн. 2016 №50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>

2. Моргунов О. А., Колодницький С. П. Актуальні проблеми тактико-спеціальної підготовки працівників Національної поліції України. *Вісник ЛНУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. № 1 (97). С. 56-67.

3. Система MantisX для ефективних стрілецьких тренувань. URL: https://zbroya.info/uk/blog/12801_sistema-mantisx-dlia-efektivnikh-striletskikh-trenuvan/#:~:text=%D0%94%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B9%20%E2%80%93%D1%86%D0%B5%20%D0%B4%D0%B0%D1%82%D1%87%D0%B8%D0%BA%2C%20%D1%8F%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D1%80%D1%96%D0%BF%D0%B8%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F,%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB%D1%83%2C%20%D1%96%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%86%D0%B5%20%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%94%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82.

